of systematization of the national legislation on administrative responsibility for offenses in the field of intellectual property is emphasized.

The necessity of adaptation of domestic legal acts in the field of intellectual property to the corresponding acts of the European Union, regulatory regulation of the problem of utilization of intellectual property objects, creation of a regulatory framework for the protection of intellectual property in the military and technical sphere are argued.

Keywords: administrative responsibility, administrative offense, composition of an administrative offense, the subject of an administrative offense, subjective signs of an administrative offense, the sphere of intellectual property.

УДК 342.95

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-2-84-88

**Віктор
ТІМАШОВ©**
доктор юридичних
наук, доцент

**Анастасія
ГРИЦАЙ©**
здобувач
вищої освіти

(Київський національний торговельно-економічний університет)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Здійснено аналіз правового забезпечення соціального захисту людини і громадянина в Україні на основі аналізу, формулювання висновків і пропозицій, спрямованих на вдосконалення законодавства України у сфері соціального захисту людини і громадянина. Досліджено теоретико-правові гарантії, що визначають гуманістичний вимір розвитку Української держави і громадянського суспільства, їхні потенціальні та реальні перспективи щодо подальшого розвитку на шляху до утвердження демократії.

На основі досліджених матеріалів сформульовано пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання у сфері соціального захисту людини і громадянина в Україні, які спрямовані на захист та відновлення порушених прав і свобод.

Ключові слова: права і свободи, правовий статус людини та громадянина, адміністративно-правові гарантії, забезпечення, адміністративно-правові способи захисту прав і свобод.

Постановка проблеми. Захист прав і свобод людини і громадянина – пріоритет кожної демократичної держави. Дана тема є актуальною і в сучасній юридичній науці.

Сьогодні багато наукових праць присвячено розкриттю проблеми реалізації прав і свобод людини і громадянина саме з позиції адміністративно-правової.

Насамперед безперешкодна реалізація людиною та громадянином своїх прав захищається основним документом нашої держави – Конституцією України.

У свою чергу перед органами державної (публічної) влади постає обов'язок забезпечити кожному громадянину можливість вільно користуватися своїми правами та свободами, а також захищати ці права у разі незаконного порушення чи посягання.

Нині актуальним є питання ефективності роботи механізму адміністративно-правового забезпечення прав і свобод кожної людини та громадянина, а саме спроможності державних органів влади гарантувати це право та сприяти його захисту.

Зауважимо, що ефективне функціонування такого механізму покращить отримання державних управлінських послуг, зробить дану процедуру більш доступною для громадян і убезпечить від порушення їхніх прав.

© Тімашов В.О., 2020

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8368-8856>

timashovv@bigmir.net

© Грицай А.В., 2020

timashovv@bigmir.net

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблеми адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина досліджували такі вчені, як В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, І. Л. Бородин, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, С. В. Додін, Р. А. Калюжний, Я. М. Квітка, С. В. Ківалов, В. К. Колпаков, О. В. Негодченко, В. П. Столбовий та інші. Однак питання забезпечення прав і свобод людини та громадянина в діяльності правоохоронних органів України є недостатньо дослідженим.

Незважаючи на ґрунтовну та комплексну науково-теоретичну базу, багато питань у сфері забезпечення соціального захисту залишаються дискусійними або потребують теоретичного оновлення, законодавчих змін задля ефективнішого практичного застосування норм. Таким чином, необхідність детальної розробки теоретичних питань і практичних рекомендацій обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою наукового дослідження є вивчення стану правового забезпечення соціального захисту та надання пропозицій щодо їх уніфікації та адаптації до вимог ЄС з урахуванням національного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Україна, будучи членом ООН, Ради Європи та інших міжнародних організацій, чітко виконує зобов'язання з міжнародних договорів, зокрема тих, що безпосередньо стосуються прав і свобод людини та громадянина. У державі триває процес удосконалення чинного законодавства, узгодження його з міжнародними стандартами, завдяки чому формується належна система права демократичного суспільства. Правові зміни, що відбулися в Україні, сформулювали нове ставлення до проблематики адміністративно-правового забезпечення соціального захисту прав і свобод людини відповідно до міжнародних принципів і стандартів.

Об'єктом адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина є адміністративно-правові відносини, що виникають між суб'єктами з приводу реалізації, захисту та відновлення їхніх порушених прав і свобод.

Суб'єктами адміністративно-правових відносин із забезпечення прав і свобод людини та громадянина, з одного боку, є органи публічного управління, тобто органи виконавчої влади, Президент України, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, правоохоронні органи, а з іншого – фізична особа, навчальні заклади, підприємства, інші державні органи, установи й організації, діяльність яких пов'язана із забезпеченням прав і свобод людини та громадянина щодо їх реалізації, охорони, поновлення тощо.

Важливе значення для демократичної країни є забезпечення гарантій захисту прав людини. Ступінь реалізації прав і свобод людини і громадянина є показником рівня розвитку не тільки особи як суб'єкта права, а й самої держави. Яскравим прикладом закріплення таких прав і зародження їх на конституційному рівні є Конституція Пилипа Орлика (Договори і постанови прав і свобод військових між Ясновельможним Його Милості паном Пилипом Орликом, новообраним гетьманом Війська Запорізького, і між генеральними особами, полковниками і тим же Військом Запорізьким з повною згодою з обох сторін) від 5 квітня 1710 р. [4].

Також у розділі VII Конституції 1710 р. наголошено: «Якщо б хтось із генеральних осіб, полковників, генеральних радників, значного товариства чи інших військових урядників, особливо з черні, образив гетьманську честь чи в чомусь іншому провинився, то Ясновельможний гетьман не має права сам покарати їх, а повинен буде подати до генерального військового суду кримінальну чи некримінальну справу. І яким би лицемірним чи облудним не здавався вирок, кожен, хто винен, повинен прийняти його» [4]. Тобто можна трактувати це як право кожного на судовий розгляд справи, як кримінальної, так і не кримінальної та жорстку заборону на те, щоб гетьман особисто визначав і призначав покарання винному.

Отже, варто зазначити, що Конституція Пилипа Орлика була першою демократичною конституцією України, в якій було закріплено основоположні права людини на захист.

Права й обов'язки громадян закріплені в Конституції України, яка є основним законом держави України. Людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [6].

Громадяни України наділені широким колом прав, які регламентовані нормами адміністративного права. Але недоліки механізму реалізації цих прав, а також не досить чітка визначеність самих норм заважають громадянам повною мірою використовувати надані їм права та свободи. Запроваджувати утвердження пріоритету прав і свобод людини і громадянина, ефективної реалізації обумовлених цими правами та свободами правомірних

інтересів громадян – найважливіше завдання адміністративно-правового регулювання.

Необхідність удосконалення діяльності держави щодо утвердження більш дієвих механізмів захисту прав і свобод людини і громадянина, вирішення системних проблем, що виникають при їх забезпеченні, зумовило виникнення Національної стратегії у сфері прав людини 25 серпня 2015 р., яка і досі є чинною.

Метою реалізації Стратегії є забезпечення пріоритетності прав і свобод людини як визначального чинника під час визначення державної політики, прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Результатом виконання Стратегії має стати запровадження системного підходу до виконання завдань і забезпечення узгодженості дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері прав і свобод людини, створення в Україні ефективного (доступного, зрозумілого, передбачуваного) механізму реалізації та захисту прав і свобод людини [7].

Призначення адміністративного права, як зазначав у своїх працях професор В. Б. Авер'янов, полягає в урегулюванні численних відносин, що складаються в ході різноманітної діяльності публічно владних суб'єктів щодо забезпечення ефективної реалізації належних приватним особам прав і захищених законом інтересів (так само, до речі, як і для виконання покладених на них обов'язків), а у випадку порушення цих прав і інтересів – також їх захисту як у позасудовому (адміністративному), так і судовому (через адміністративну юстицію) порядку [1].

Отже, розвиток адміністративного права має забезпечити ефективну реалізацію та захист основоположних прав і свобод людини та громадянина.

Щодо гарантій прав і свобод людини і громадянина в юридичній науці на сьогодні не існує єдиної думки. Так, гарантії забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина прийнято поділяти на загальні та спеціальні. Під загальними гарантіями розуміють усю сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, спрямованих на практичне здійснення прав і свобод громадян, усунення можливих причин і перешкод для їх повного або неналежного здійснення, захист прав і свобод від можливих порушень. У свою чергу, спеціальні (юридичні) гарантії визначають як правові – засоби і способи, за допомогою яких реалізуються, охороняються, захищаються права і свободи громадян, усуваються їх порушення та поновлюються порушені права [5, с. 132].

Отже, однією із юридичних гарантій є забезпечення прозорості реалізації прав і свобод громадян через унормування адміністративних процедур, зокрема, і при розгляді та вирішенні адміністративно-правових спорів в позасудовому порядку.

А саме Закон України «Про звернення громадян» [2] має низку недоліків та потребує оновлення. Основні проблемні аспекти:

1. Під зверненнями громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Але через те, що скарги (звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян) та заяви (звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їхніх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства) [2] доцільніше було би віднести до предмету регулювання проекту Адміністративно-процедурного кодексу України (тому що ці форми більш підходять до судового позову), а предмет Закону звужити до внесення громадянами пропозицій (де буде висловлюватися певна порада та рекомендація) – потрібно буде змінити і назву Закону «Про пропозиції громадян».

2. Закон не регулює певні питання, в яких органи управління і посадові особи за власною ініціативою приймають індивідуальні акти, які відповідним чином обтяжують громадянина.

3. Потрібно скоротити строки розгляду звернень.

4. Забезпечити ефективнішу допомогу і консультацію громадянина в органі влади.

А також серед науковців через поглиблення захисту прав людини обговорюється проблематика адміністративного примусу та адміністративної відповідальності, яка закріплена в Кодексі України про адміністративні правопорушення [3]. Саме через те, що мета адміністративної відповідальності не досягається, а виконується лише фіскальна функція, що яскраво простежується у вигляді надходження від стягнення штрафів до державного бюджету, – рекомендується спостерігати за міжнародною спільнотою і прибрати такий анахронізм. Тому що свою мету по захисту прав людини він не виконує.

Важливою формою захисту своїх прав і свобод є можливість після вичерпання національних засобів правового захисту звернутися до Європейського суду з прав людини.

При зверненні до суду з дотриманням усіх вимог особа зможе відновити справедливість і порушене право й отримати справедливую сатисфакцію.

Висновки. На підставі вищевикладеного зрозуміло, що національний законодавець прагне внесення змін, які можуть покращити ситуацію у сфері захисту прав людини, спираючись на міжнародний досвід, але поки що не всі норми виконуються на практиці. Адже, якби все було добре, то Україна не була би в трійці перших по зверненнях до Європейського суду з прав людини. Вирішення певних колізій можливе за допомогою внесення змін до законодавства. Отож, прослідкуємо деякі із них:

- по-перше, існує необхідність у комплексному підході, який би запобіг дискримінації, захистив тих осіб, які зіштовхнулися із даною проблемою та стали жертвами суспільного осуду;

- по-друге, запровадити поглиблене вивчення предмету про права людини у всіх галузях освіти, практикувати проведення тренінгів, освітніх заходів, лекцій. Це допоможе впровадити певну обізнаність та значно підвищить правову культуру;

- по-третє, редагувати певні норми про адміністративну відповідальність (через те, що мета все одно не досягається, а самі норми є застарілими, через що вони є малоефективними, а в деяких випадках – абсолютно недієвими);

- по-четверте, підвищити рівень поінформованості громадян України щодо механізму захисту у випадках домашнього насильства, гендерного насильства. Також навести конкретний порядок звернення у разі порушення права;

- по-п'яте, своєчасно та у конкретно встановлені терміни розглядати звернення громадян щодо порушення їхніх прав;

- по-шосте, привести національне законодавство у відповідність до вимог і європейських стандартів;

- по-сьоме, урахувати праці науковців і їхні рекомендації для поліпшення законодавства щодо урегулювання питання захисту прав і свобод громадян.

Насамкінець варто зауважити, що які б закони не приймалися, їхня цінність буде мінімальною, якщо вони не будуть виконуватися усіма. Усі ці гарантії повинні створити дієвий механізм забезпечення прав і свобод людини.

Список використаних джерел

1. Авер'янов В. Б. Нове ставлення до прав людини – мета реформування українського адміністративного права. *Юридична Україна*. 2005. № 5. С. 31–35.
2. Закон України «Про звернення громадян». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
4. Конституція Пилипа Орлика від 5 квітня 1710 р. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html>.
5. Конституційне право України: підручник / за ред. В. П. Колісника, Ю. Г. Барабаша. Харків: Право. 2008. 416 с.
6. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
7. Указ Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015>

Надійшла до редакції 05.04.2020

References

1. Averianov, (2005) V. B. Nove stavlennia do prav liudyny – meta reformuvannia ukrainskoho administrativnoho prava. *Yurydychna Ukraina*. № 5. С. 31–35. [in Ukr.]
2. Zakon Ukrainy «Pro zvernennia hromadian». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-vr>. [in Ukr.]
3. Kodeks Ukrainy pro administrativni pravoporushennia. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. [in Ukr.]
4. Konstytutsiia Pylypa Orlyka vid 5 kvitnia 1710 r. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html>. [in Ukr.]
5. Konstytutsiine pravo Ukrainy: pidruchnyk / za red. V. P. Kolisnyka, Yu. H. Barabasha. Kharkiv: Pravo. 2008. 416 s. [in Ukr.]
6. Konstytutsiia Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>. [in Ukr.]
7. Ukaz Prezidenta Ukrainy «Pro zatverdzhennia Natsionalnoi stratehii u sferi prav liudyny». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501/2015>. [in Ukr.]

SUMMARY

Victor O. Timashov, Anastasiya V. Gritsay. Administrative and legal support of protection of the person and the citizen in Ukraine. The article deals with analysis of legal support of social protection of the person and the citizen in Ukraine on the basis of the analysis, formulation of the conclusions

and the proposals aimed at improvement of the legislation of Ukraine in the field of social protection of the person and the citizen.

This paper examines the theoretical and legal guarantees that determine the humanistic dimension of the development of the Ukrainian state and civil society, their potential and real prospects for further development on the path to the consolidation of democracy.

The main tendencies in the administrative and legal realization of human and citizen's rights and freedoms are analyzed. Administrative and legal support, which is manifested in relations with executive bodies.

It is urgent to define the concept and content of the mechanism of administrative and legal support of human and citizen's rights and freedoms. Thanks to its effective functioning, it is possible to obtain state administrative services, ensure and protect the violated right.

Also, the necessity of creating a mechanism for organizational support of administrative reform, which would cover the main components of administrative transformation, was analyzed. The existence of such a mechanism is important precisely because all civilized countries have passed through the stage of economic, social and legal reforms.

The urgency of the study of the problem of administrative and legal ways of protecting human and citizen's rights and freedoms is also conditioned by the need to increase the level of legal culture of the population, change of legal consciousness, legal thinking of employees of law enforcement and law enforcement bodies in Ukraine, forming in them positions of priority of ensuring human and citizen's rights and freedoms. administrative law.

On the basis of the researched materials, proposals and recommendations on improvement of legal regulation in the field of social protection of human and citizen in Ukraine were formulated, aimed at protection and restoration of violated rights and freedoms.

Keywords: legal guarantees, administrative ensuring, normative and institutional measures for providing realization of citizens' rights and freedoms.

УДК 35.072

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-2-88-91

Олег ЗОЛОТОНОША®
кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСНОВНІ ДЕФІНІЦІЇ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Досліджено наукові підходи щодо дефініції визначення децентралізації. Проаналізовано, що собою являє децентралізація, яка її мета. Визначено основні можливості. Наголошено, що перевагами децентралізації є реалізація диференційованої політики, ефективна мобілізація на місцевому рівні, а саме: підвищення інтересу, створення партнерських відносин та соціальної єдності, набуття досвіду і створення технічних груп на місцевому рівні; більша гнучкість у прийнятті рішень та управлінні; можливість прямого фізичного контролю на місцевому рівні на додаток до документального контролю.

Обґрунтована необхідність та ефективність децентралізації, шляхом здійснення реформ направлених на підвищення ефективності діяльності як центральних, так і місцевих органів влади, а також створення сприятливих умов для економічного розвитку.

Визначено, що децентралізація обов'язково повинна підтримувати функціонування демократії, належний технічний потенціал місцевого самоврядування і розвиток громадянського суспільства та громадських організацій.

Ключові слова: децентралізація, місцеве самоврядування, органи державної влади, центральні органи влади, громадське суспільство, територіальні громади.

Постановка проблеми. Децентралізована держава свій історичний розвиток пов'язує із суперечностями, пошуком оптимальної організаційної моделі державної влади. Сформований погляд стосовно процесу децентралізації на сьогоднішній час потребує новітнього переосмислення щодо утворення самостійних одиниць, які за своєю

© Золотоноша О.В., 2020

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7223-5069>

seregashev@ukr.net